

Το Βραβείο William Stanley Moss σε ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο

Κύριε πρύτανη, κυρία και κύριε Bullock, αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι,

Είναι μεγάλη χαρά για τα μέλη της Φιλοσοφικής Σχολής και για μένα προσωπικά που στην πρώτη τελετή απονομής του Βραβείου William Stanley Moss έχουμε κοντά μας τους αγωνοθέτες, την κόρη του William Stanley Moss Gabriella και τον σύζυγό της Hugh Bullock. Σας ευχαριστώ θερμά τόσο για το βραβείο και την παρουσία σας στη σημερινή τελετή όσο και για το φωτογραφικό υλικό που μου στείλατε για τη σημερινή μου παρουσίαση.¹

Εκφράζω επίσης τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλαν στη διαδικασία επιλογής των φοιτητών που θα βραβευτούν και στη διοργάνωση της σημερινής τελετής, συγκεκριμένα

- στον πρύτανη καθηγητή Ευριπίδη Στεφάνου και στο πρυτανικό συμβούλιο του Πανεπιστημίου μας,
- στην πρόεδρο του Τμήματος Φιλολογίας καθηγήτρια Αγγέλα Καστρινάκη, στην πρόεδρο του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας καθηγήτρια Αντωνία Κιουσοπούλου και στις επιτροπές κρίσης των δύο Τμημάτων,
- στη Σταυρούλα Κρητικάκη (αναπληρώτρια γραμματέα της Φιλοσοφικής Σχολής), στον Γιώργο Μοτάκη (Τμήμα Φιλολογίας), στη Μαρία Παπαδάκη (Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων) και στην Ελένη Περάκι (Γραμματειακή Υποστήριξη Κοσμητείας).

Το Βραβείο William Stanley Moss θεσπίστηκε από την Gabriella Bullock ως ένδειξη χάριτος στον κρητικό λαό για την ηρωική αντίστασή του κατά τη διάρκεια της ναζιστικής κατοχής και για την αμέριστη συμπαράστασή του στον πατέρα της, τον Billy Moss, όπως τον φώναζαν. Η αντιστασιακή δράση του Moss στην Κρήτη είναι πασίγνωστη. Για τον λόγο αυτό θα αναφερθώ επιλεκτικά σε λίγα γεγονότα που σχετίζονται με τη θέσπιση του βραβείου και τη Φιλοσοφική Σχολή.

¹ Η πολύ σύντομη επισκόπηση των γεγονότων γύρω από την απαγωγή του Heinrich Kreipe έχει κυρίως βασιστεί στο βιβλίο του Wes DAVIES, *The Ariadne Objective. The underground war to rescue Crete from the Nazis*, Crown Publishing Books, New York 2013 [εφεξής DAVIES 2013] καθώς και στις μαρτυρίες των W. STANLEY MOSS, *Ill Met by Moonlight. The classic story of wartime daring*, Cassel, London 2014 [πρώτη έκδοση 1950] και P. LEIGH FERMOR, *Abducting a General. The Kreipe Operation and SOE in Crete*, John Murray (Publishers), London 2014 [εφεξής LEIGH FERMOR 2014].

Ο Billy Moss (1921-1965) γεννήθηκε στην Ιαπωνία, στην πόλη Γιοκοχάμα. Δύο χρόνια αργότερα η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στην Αγγλία. Από νωρίς έδειξε ιδιαίτερη έφεση στα σπορ, τη μουσική, το σχέδιο και τη δημιουργική γραφή [φωτ. 2]. Σε ηλικία δεκαπέντε ετών δίνει το πρώτο δείγμα γραφής, ένα εκτενές κείμενο με τίτλο *Island adventure* – εξ υστέρου ο τίτλος ακούγεται προφητικός. Το 1939 αποφοιτά από το ιδιωτικό σχολείο Charterhouse και το 1941 κατατάσσεται στο τάγμα των Coldstream Guards [φωτ. 3]. Το 1942-43 πολεμά με την 8η στρατιά

Φωτ. 2 : Ο Billy Moss σε παιδική ηλικία
(© The Estate of William Stanley Moss)

Φωτ. 3 : Ο εικοσάχρονος Billy Moss
(© The Estate of William Stanley Moss)

του στρατάρχη Montgomery εναντίον του Rommel στη Βόρειο Αφρική. Το 1943 γίνεται μέλος των βρετανικών Ειδικών Επιχειρησιακών Δυνάμεων (SOE) και εγκαθίσταται στο Κάιρο, σε μια βίλλα που αυτός και οι εκκεντρικοί συγγάτοικοί του, μέλη των Ειδικών Δυνάμεων, ονομάζουν Τάρα. Η βίλλα όπως και οι ένοικοί της έμελλε να μείνει στην ιστορία.² Δύο από τους ενοίκους θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη ζωή του Moss, η εθελόντρια του Ερυθρού Σταυρού κόμισσα Zofia (Sophie) Tarnowska και ο Patrick Leigh Fermor (1915-2011), ο οποίος φτάνει στο Κάιρο τυχαία, όταν ο άνεμος παρασύρει από την ακτή της Κρήτης το πλοιάριο στο οποίο ο Leigh Fermor είχε ανέβει για λίγο για να κανο-

² Τα βιογραφικά στοιχεία έχουν αντληθεί από τον DAVIES 2013.

νίσει κάποιες λεπτομέρειες σχετικά με τη φυγάδευση του ιταλού στρατηγού Angelo Carta, ο οποίος είχε κάνει μυστικές συνεννοήσεις με τους συμμάχους μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας.³

Η κόμισσα Sophie Tarnowska (1917-2009) είναι η μητέρα της αγαπητής μας Gabriella Bullock [φωτ. 4]. Όπως βλέπετε και στη φωτογραφία ήταν καλλονή. Στο πρόσφατο βιβλίο του, *The Ariadne Objective*, ο Wes Davies σκιαγραφεί μια γυναίκα με πολύ ισχυρή προσωπικότητα, δημοφιλή και περιζήτητη στους κύκλους του Καΐρου, όπου κατέφυγε μετά την εισβολή των Γερμανών στην Πολωνία. Θα περιοριστώ σε ένα μόνο επεισόδιο που λέει κάτι για τη θέση της στο Κάιρο. Ένα βράδυ έφτασε αργοπορημένη στο κέντρο που είχε καλέσει ο βασιλιάς Φαρούκ την παρέα του. Οι υπόλοιποι ήταν ήδη εκεί. Βλέποντας ο Φαρούκ ότι δεν υπήρχε ελεύθερο κάθισμα στράφηκε στο προσωπικό και ζήτησε 'ένα θρόνο, ένα θρόνο για την κόμισσα Tarnowska' (Davies 2013). Η Sophie Tarnowska παντρεύτηκε σε δεύτερο γάμο τον Billy Moss μετά τον πόλεμο, το 1945, εγκαταστάθηκαν στο Λονδίνο, απέκτησαν τρία παιδιά, αλλά χώρισαν το 1957.

Φωτ. 4 : Η κόμισσα Sophie Tarnowska
(© The Estate of William Stanley Moss)

Ο άλλος εκκεντρικός συγγάτοικος του Moss, ο Patrick Leigh Fermor, που όλοι φώναζαν Paddy, είχε σταλεί στην Ελλάδα το 1940, γιατί ήξερε Νέα Ελληνικά. Ο περιπετειώδης βίος του είχε αρχίσει πολλά χρόνια πριν, το 1933, όταν δεκαοκτώ χρονών αποφάσισε να διασχίσει την Ευρώπη με τα πόδια. Επειδή βλέπω πολλούς φοιτητές του Τμήματος Φιλολογίας στο ακροατήριο, αναφέρω ότι στο μεγάλο αυτό ταξίδι είχε μαζί του δύο βιβλία, ένα Ανθολόγιο Αγγλικής Ποίησης και τις Ωδές του Ορατίου. Όπως θα δούμε, τα δύο αυτά βιβλία θα τον συντροφεύουν όχι μόνο σε καιρούς ειρήνης – ο Leigh Fermor αναδείχθηκε ο σημαντικότερος βρετανός ταξιδιωτικός συγγραφέας του 20ού αιώνα – αλλά και στα βουνά της Κρήτης. Είδαμε ότι ο Leigh Fermor συνάντησε τον Moss στο Κάιρο, εξαιτίας της κακοκαιρίας που ανάγκασε τον καπετάνιο να φύγει χωρίς

³ Βλέπε τον πρόλογο του R. Bailey στο LEIGH FERMOR 2014, xxiv.

να προσπαθήσει να πλησιάσει την ακτή (Davies 2013). Ο Leigh Fermor εγκαταστάθηκε στην περιβόητη βίλλα Τάρα και, γνωρίζοντας τον Moss, αποφάσισε να τον κάνει υπαρχηγό στην επιχείρηση απαγωγής του στρατηγού Friedrich-Wilhelm Müller, του ‘χασάπη της Κρήτης’ όπως ήταν γνωστός, γιατί έπνιγε στο αίμα κάθε πράξη ανυπακοής ή αντίστασης στο νησί.

Το παράτολμο αυτό σχέδιο χρειάστηκε ειδική εκπαίδευση και πολύ χρόνο να οργανωθεί και να πραγματοποιηθεί. Όταν ο Moss μπόρεσε να φτάσει στην Κρήτη και να συναντηθεί στις 4 Απριλίου 1944 με τον Leigh Fermor, ο οποίος είχε καταφέρει να πέσει από το ελικόπτερο δύο μήνες νωρίτερα (4 Φεβρουαρίου), ο στρατηγός Müller είχε πλέον αντικατασταθεί από τον στρατηγό Heinrich Kreipe. Νεόφερτος καθώς ήταν ο Kreipe δεν είχε ακόμα δείξει δείγματα γραφής παρόμοια με εκείνα του προκατόχου του. Παρά ταύτα ο Leigh Fermor, ο Moss και οι έλληνες συνεργάτες τους αποφάσισαν να προχωρήσουν στην απαγωγή, συνυπολογίζοντας και τις επιπτώσεις στο ηθικό των μαχητών της αντίστασης στην Κρήτη και αλλού σε περίπτωση επιτυχίας (Leigh Fermor 2014, 6). Τα γεγονότα τα έχει διηγηθεί ο Moss στο βιβλίο του *Ill Met by Moonlight*, το οποίο έγινε και ταινία, αλλά και πολλοί άλλοι, όπως θα δούμε. Περιορίζομαι λοιπόν σε τρεις φωτογραφίες:

- στη μία βλέπετε τον Moss και τον Leigh Fermor να φορούν κλεμμένες γερμανικές στολές [φωτ. 5],
- στην άλλη τον στρατηγό Kreipe στο κέντρο με κατεβασμένο το κεφάλι ανάμεσα στους απαγωγείς του [φωτ. 6],
- στην τρίτη την ομάδα των απαγωγέων, από αριστερά προς τα δεξιά, καθισμένους τον Γρηγόρη Χναράκη, τον Leigh Fermor και τον Moss, όρθιους τον Στρατή Σαβιολάκη, τον Μανόλη Πατεράκη, τον Αντώνη Παπαλεωνίδα, τον Γιώργο Τυράκη και τον Νίκο Κόμη. Από τη φωτογραφία αυτή απουσιάζουν ο Ηλίας Αθανασάκης, ο Μιχάλης Ακουμιανάκης, ο Δημήτριος Τζατζαδάκης και ο Αντώνιος Ζωιδάκης [φωτ. 7].

Και μιας και ο λόγος για τον Ηλία Αθανασάκη, καλωσορίζω και ευχαριστώ για την παρουσία της τη συνάδελφο Ειρήνη Αθανασάκη, καθηγήτρια στο Τμήμα Βιολογίας, η οποία είναι κόρη του Ηλία Αθανασάκη και επιμελείται τα απομνημονεύματα του πατέρα της, τα οποία θα εκδοθούν σύντομα και θα αποτελέσουν μία ακόμα πολύτιμη προσωπική μαρτυρία για την αντιστασιακή δράση στην Κρήτη.

Θα σταθώ λίγο ακόμα στο παράτολμο αυτό εγχείρημα για να επισημάνω ότι σύμφωνα με τον ίδιο τον Kreipe οι απαγωγείς του τού φέρθηκαν ιπποτικά. Για πολλούς λόγους, που δεν είναι του παρόντος, δεν με εκ-

Φωτ. 5 : *Billy Moss και Patrick Leigh Fermor*
(© The Estate of William Stanley Moss)

πλήσσει η συμπεριφορά των απαγωγέων. Αυτό που θεωρώ εκπληκτικό, ωστόσο, κάθε φορά που σκέφτομαι αυτήν την ιστορία, είναι ότι τα ψηλά βουνά και οι άνθρωποι της Κρήτης ήταν η ασπίδα των απαγωγέων τις εβδομάδες που μεσολάβησαν από την απαγωγή ως τη μεταφορά του Κρεϊρε στην Αίγυπτο.

Εβδομήντα χρόνια έχουν περάσει από την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Ναζί και εβδομήντα ένα από την απαγωγή του Κρεϊρε, αλλά οι μαρτυρίες και οι μελέτες που έχουν δημοσιευτεί πρόσφατα και αυτές που αναμένονται δείχνουν ότι το ενδιαφέρον για την αντίσταση στην Κρήτη διατηρείται αμείωτο. Το βιβλίο του Wes Davies, *The*

Φωτ. 6 : Ο στρατηγός Κρεϊρε ανάμεσα στους απαγωγείς του
(© The Estate of William Stanley Moss)

Φωτ. 7 : Οι οκτώ από τους δώδεκα απαγωγείς του στρατηγού Kreipe
(© The Estate of William Stanley Moss)

Ariadne Objective, δημοσιεύθηκε το 2013. Το 2014 δημοσιεύεται το βιβλίο του Rick Stroud, *Kidnap in Crete*, και την ίδια χρονιά βλέπει το φως της δημοσιότητας η μαρτυρία του ίδιου του Leigh Fermor, *Abducting a General*, που κυκλοφόρησε μετά το θάνατό του. Φέτος το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης δημοσίευσε μια δίγλωσση έκδοση των Απομνημονευμάτων του αυστραλού αρχαιολόγου Tom Dunbabin, *An Archaeologist at War*, ο οποίος σπούδασε και δίδαξε στην Οξφόρδη. Όπως ανέφερα ήδη, αναμένεται η έκδοση των Απομνημονευμάτων του Ηλία Αθανασάκη, *Πολεμώντας τους Ναζί στην Κρήτη* και η ελληνόγλωσση έκδοση του βιβλίου του Moss, *Κακό φεγγαροαντάμωμα*.

Ο κίνδυνος που ενέχει η έμφαση στους πολέμους και μάχες, που ως ένα βαθμό επιβάλλεται από τη δράση του Moss, του Leigh Fermor και των Ελλήνων και Βρετανών που δραστηριοποιήθηκαν στην Κρήτη και αλλού, είναι να ξεχάσουμε ότι όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήταν πολύ νέοι όταν ξέσπασε ο πόλεμος και, όπως όλοι οι νέοι, παγιδεύτηκαν στον φαύλο κύκλο βιαιοτήτων και αντιποίνων. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος ο Leigh Fermor ήταν είκοσι πέντε χρονών και ο Moss ήταν μόλις δεκαεννιά. Όπως δείχνει η πορεία τους μετά τον πόλεμο, αλλά σε κάποιες

περιπτώσεις και πριν από τον πόλεμο, θα προτιμούσαν να αφοσιωθούν στα γράμματα, τις τέχνες, την επιστήμη, τα ταξίδια και τις περιπέτειες, παρά σε ριψοκίνδυνες πολεμικές αποστολές που τους οδηγούσαν να παίζουν κορώνα-γράμματα όχι μόνο τη δική τους ζωή, αλλά και τη ζωή των άλλων. Ο πόλεμος, όμως, είναι βίαιος διδάσκαλος, όπως μας θυμίζει ο Θουκυδίδης (3.82.2-3):

Ο πόλεμος όμως στερώντας σιγά-σιγά από τους ανθρώπους την ευκολία της καθημερινότητας, τους διδάσκει τη βία και εξομοιώνει τις συναισθηματικές διαθέσεις της πλειονότητας των ανθρώπων με τις καταστάσεις της στιγμής... μόλις έφθαναν πληροφορίες για όσα είχαν ήδη γίνει αλλού, συντελούσαν πολύ στο να επινοούνται ακόμα χειρότερα πράγματα ως προς τη δολιότητα των εγχειρημάτων και τον τερατώδη χαρακτήρα των αντεκδικήσεων.⁴

Η Κρήτη δεν αποτέλεσε εξαίρεση στην αλυσίδα επιθέσεων και αντεκδικήσεων. Το νησί, όπως και η Ελλάδα ολόκληρη, είναι γεμάτο μνημεία πεσόντων. Υπό το φως των βαρύτατων ανθρώπινων απωλειών η σκοπιμότητα της απαγωγής του Κρείρε έχει εκ των υστέρων αμφισβητηθεί.⁵ Έχει επίσης αμφισβητηθεί η σκοπιμότητα της μεταγενέστερης επίθεσης εναντίον της γερμανικής φρουράς στη Δαμάστα, την οποία οργάνωσε ο Moss και περιγράφει στο βιβλίο του *A War of Shadows*, για την οποία οι κάτοικοι των Ανωγείων και της Δαμάστας υπέστησαν βαρύτατα αντίποινα. Στη φωτογραφία βλέπετε το μνημείο των πεσόντων στη Δαμάστα και το στεφάνι που κατέθεσε η οικογένεια Bullock [φωτ. 8]. Δεν μπορούμε να αλλάξουμε το παρελθόν, αλλά τα μνημεία αυτά δεν μας θυμίζουν μόνο αυτούς που χάθηκαν υπερασπιζόμενοι τη γη τους και την ελευθερία τους, μας θυμίζουν επίσης πόσο πολύτιμο αγαθό είναι η ειρήνη.

Φωτ. 8 : Το μνημείο πεσόντων στη Δαμάστα
(© Hugh Bullock)

⁴ Μετάφραση Ν. Μ. Σκουτερόπουλου.

⁵ Βλ. π.χ. τον πρόλογο του R. Bailey στο LEIGH FERMOR 2014, xxiv-xxvii.

Εβδομήντα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Κρήτης έχουμε συγκεντρωθεί εδώ στη Φιλοσοφική Σχολή για την απονομή των βραβείων που θέσπισε η κόρη του Billy Moss για τους φοιτητές των Τμημάτων Φιλολογίας και Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Είναι γνωστό ότι κοινό γνώρισμα πολλών μελών της βρετανικής αντικατασκοπείας και των Ειδικών Δυνάμεων που πήραν μέρος στην αντίσταση στην Κρήτη και αλλού στην Ελλάδα ήταν η κλασική παιδεία. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το σκεπτικό της κυρίας Bullock, που θα ακούσετε από την ίδια σε λίγο, με ενθαρρύνει να κάνω ένα άλμα στον χρόνο για να πω δυο λόγια για τη σχέση της άμιλλας, την οποίαν προϋποθέτει η κρίση και η βράβευση, με τον θάνατο στην Αρχαία Ελλάδα.

Αν σκεφθούμε τους στεφανίτες αγώνες, θα δούμε ότι θεσπίστηκαν ως τελετές καθαρμού του θανάτου.⁶ Σύμφωνα με τη μυθική παράδοση οι Ολυμπιακοί Αγώνες ιδρύονται από τον Πέλοπα ως εξιλέωση για τον θάνατο του Οινόμαου. Αίτιο των Πυθικών Αγώνων είναι ο φόνος του Πύθωνα από τον θεό Απόλλωνα. Τα Ίσθμια εγκαθιδρύονται από τον Σίσυφο ως εξιλέωση για τον θάνατο ενός παιδιού, του Μελικέρτη-Παλαίμονα, και τα Νέμεα από τους Επτά που εκστρατεύουν εναντίον της Θήβας για τον θάνατο του βρέφους Οφέλη-Αρχέμορου από δάγκωμα φιδιού. Προσθέτω και την πολύτιμη λογοτεχνική μαρτυρία από τη ραψωδία Ψ της *Ιλιάδας*. Οι αγώνες που οργανώνει ο Αχιλλέας για να τιμήσει τον νεκρό Πάτροκλο εξειδικεύουν την εικόνα, αναδεικνύοντας τον ρόλο των αγώνων στην απότιση φόρου τιμής στους νεκρούς του πολέμου. Θα θυμίσω επίσης ότι κάποιοι από τους στεφανίτες αγώνες, εκτός από αθλητικούς, περιλάμβαναν και μουσικούς αγώνες. Σε άλλες εορτές, όπως τα *Μουσεία* στις Θεσπιές, βρίσκουμε και αγώνες λόγου.⁷ Οι αγώνες λόγου είναι προφανώς το εγγύτερο παράλληλο στην άμιλλα και την κρίση που προϋποθέτει η κάθε διαδικασία βράβευσης στη Φιλοσοφική Σχολή.

Επιστρέφοντας στις παράτολμες αποστολές του Moss, του Leigh Fermor και των άλλων Βρετανών που πήραν μέρος στην Αντίσταση κατά των Ναζί είναι φανερό ότι έχουμε μια ομάδα νέων που αγαπούσαν την περιπέτεια, τα γράμματα και τις τέχνες, και είχαν κλασική παιδεία.

⁶ Βλ. Gregory NAGY, <<http://chs.harvard.edu/CHS/article/display/5267>>, με βιβλιογραφικές αναφορές.

⁷ P. ROESCH, *Les Inscriptions de Thespies (IThesp)*, Fasc. I-XII, Concordances. Édition électronique mise en forme par Gilbert Argoud, Albert Schachter et Guy Vottéro, et publiée sous l'égide de l'UMR 5189 - HiSoMA (Histoire et Sources des Mondes Antiques), Maison de l'Orient et de la Méditerranée Jean Pouilloux - Lyon, 2007-2009. Έκδοση σε μορφή pdf στον ιστότοπο: <<http://www.hisoma.mom.fr/production-scientifique/les-inscriptions-de-thespies>>.

Ο John Pendlebury (1904-1941) ήταν αρχαιολόγος, υπεύθυνος μεταξὺ άλλων για την Κνωσσό, έμεινε για ένα διάστημα στη βίλλα «Αριάδνη» που αργότερα επιτάχθηκε από τους εισβολείς, ήξερε την Κρήτη σαν την παλάμη του, πολέμησε στη Μάχη της Κρήτης, συνελήφθη και εκτελέστηκε από τους Ναζί. Ο Tom Dunbabin (1911-1955) είχε ειδικευτεί στις κλασικές σπουδές στο Corpus Christi College στην Οξφόρδη πριν έρθει να πολεμήσει στην Κρήτη. Μετά τον πόλεμο και ως τον πρόωρο θάνατό του δίδαξε στην Οξφόρδη και δημοσίευσε την κλασική πια μελέτη *The Western Greeks: The history of Sicily and South Italy from the foundation of the Greek colonies to 480 B.C.* Το ιδιωτικό σχολείο από το οποίο αποφοίτησε ο Billy Moss, το Charterhouse, διατηρεί τις κλασικές σπουδές στο πρόγραμμά του ως σήμερα. Ανέφερα ήδη ότι ο Leigh Fermor διέσχισε την Ευρώπη έχοντας μαζί του δύο μόνο βιβλία, το *Oxford Book of English Verse* και τις *Ωδές του Ορατίου*. Στα διαλείμματα των ριψοκίνδυνων επιχειρήσεών τους ο Billy και ο Paddy μιλούσαν για την ποίηση. Δεν ήταν οι μόνοι.

Ο Leigh Fermor διηγείται ένα ενδιαφέρον επεισόδιο τις μέρες που ο Kreipe ήταν αιχμάλωτος στο όρος Κέδρος. Κοιτώντας το ξημέρωμα τη χιονισμένη κορυφή του Ψηλορείτη, ο αιχμάλωτος στρατηγός άρχισε να απαγγέλει μίαν από τις γνωστότερες ωδές του Ορατίου (1.9):

Vides ut alta stet candidum/ Soracte,

Βλέπεις πως το Σόρακτο στέκει ψηλό, λαμπρό απ' το χιόνι

και καθώς κάνει μια παύση, παρεμβαίνει και συνεχίζει ο Leigh Fermor

nec iam sustineant onus

silvae laborantes, geluque

flumina constiterint acuto

και τα δάση αγκομαχούν μη μπορώντας πια να σηκώσουν

το βάρος και δριμύς παγετός τα ποτάμια έχει παγώσει

απαγγέλοντας την ωδή ως το τέλος. Μετά από λίγα δευτερόλεπτα έρχεται η αντίδραση του Kreipe, «Α, έτσι κύριε ταγματάρχα». «Για πέντε λεπτά ο πόλεμος είχε εντελώς εξαφανιστεί χωρίς να αφήσει ίχνος πίσω του» παρατηρεί ο Leigh Fermor (Leigh Fermor 2014, 44). «Είχαμε πει και οι δύο από την ίδια πηγή πολύν καιρό πριν», λέει αλλού.⁸ Η διαπίστωσή του αναδεικνύει τις κοινές ευρωπαϊκές πολιτισμικές καταβολές που στον καταστροφικό εκείνο πόλεμο ξεχάστηκαν τόσο, ώστε η συνειδητοποίησή τους να αποτελεί έκπληξη.

⁸ «It was very strange, as though, for a long moment, the war had ceased to exist. We had both drunk at the same fountains long before», βλ. Artemis COOPER, *Patrick Leigh Fermor. An adventure*, John Murray (Publishers), London 2012, 184.

Όπως ο Paddy, ο Billy και πολλοί άλλοι, πίνουμε και εμείς στη Φιλοσοφική Σχολή από την ίδια πηγή και μοιραζόμαστε την αγάπη και τον ενθουσιασμό τους για την ανθρωπιστική παιδεία. Το Βραβείο William Stanley Moss αντλεί από την ίδια πανάρχαια παράδοση που αντιμετωπίζει την άμιλλα ως θετική στάση απέναντι στην απώλεια της ζωής. Ταυτοχρόνως, διατηρεί τη μνήμη προσώπων, ατομικών και συλλογικών ριψοκίνδυνων επιχειρημάτων και αποτίει φόρο τιμής σε όσους Έλληνες και ξένους διακινδύνευσαν ή έχασαν τη ζωή τους πολεμώντας για την ελευθερία. Το γεγονός ότι οι απαγωγείς κατάφεραν να παραμείνουν ασύλληπτοι επί τρεις βδομάδες και μπόρεσαν να μεταφέρουν τον γερμανό στρατηγό στο Κάιρο υπό μυθιστορηματικές συνθήκες δείχνει ξεκάθαρα τη σύμπνοια και το φρόνημα πολεμιστών και αμάχων. Εξίσου σημαντική είναι η διατήρηση της μνήμης μιας περιόδου κατά την οποία οι Έλληνες και οι Βρετανοί βρέθηκαν την ίδια, τη σωστή, πλευρά της ιστορίας.

Ευχαριστώ για άλλη μια φορά την Gabriella και τον Hugh Bullock και συγχαίρω θερμά την Εμμανουέλα Τζαγάκη και την Εύη Δημητρακάκη από το Τμήμα Φιλολογίας και τον Σήφη Ψαρουδάκη από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας για τη διάκρισή τους στους αγώνες λόγου.

Λουκία Αθανασάκη

Gabriella Bullock – Προσφώνηση

It is wonderful for me to be here this evening and a very great privilege. I want to begin by thanking all of you for inviting me, and for the generosity and the kindness of your welcome.

My father, William Stanley Moss – whom I never knew – wrote two books which cover his wartime missions on Crete:

- *Ill Met by Moonlight* tells one of the best-known stories of WWII: the kidnap of the German General Kreipe in the spring of 1944.
- *A War of Shadows* recounts his return to Crete that summer, the sabotage at Damasta and his further missions in Macedonia and later in Asia.

There is continuing worldwide interest in these two books, especially *Ill Met by Moonlight*. This September it will be published in Greek.